

ACHTERGRONDEN VAN HET HEILIG AVONDMAAL IN ENKELE JOODSE FEESTEN (2) **HJM Sales**

Geliefde broeders en zusters, we vervolgen de bespreking over de relatie tussen enkele Joodse feesten en de viering van het heilig Avondmaal. In dit deel bespreken we het Paschafeest (Hebr. *Pesach*).

Jezus stelde juist tijdens de viering van de feestelijkheden in de Paschafeestweek het heilig Avondmaal in. Dus ligt het voor de hand, dat het heilig Avondmaal iets moois voor ons betekent. In het korte tijdsbestek van één week in de lente worden er drie feesten gevierd. Op 14 Nisan wordt het Paschafeest gevierd, van 15 Nisan tot en met 21 Nisan het Feest der Ongezuurde Broden (Hebr. *Chag HaMatsof*) en op een wisselende dag in die feestweek ook nog het Feest van de Eerstelingen der vruchten (Hebr. *Chag HaBikoeriem*).

Het Paschafeest (Pesach)

Pascha wordt gevierd op 14 Nisan. Dan gedenkt men dat men eens slaaf was in Egypte, doch door God werd verlost. Dit noemt men de Exodus! Lev. 23:5 – *“In de eerste maand, op den veertienden der maand, tussen twee avonden is des HEEREN pascha.”*

Pascha (zoals gezegd in het Hebreeuws *Pesach*) komt van een Hebreeuws werkwoord “*pasach*” (פסח), dat “*overslaan, overspringen of voorbijgaan*” betekent. In die zin herinnert Pascha aan het voorbijgaan van de oordeelsengel aan de met bloed bestreken huizen van het volk van Israël in Egypte, terwijl de Egyptische huizen hard werden getroffen. De nadruk bij Pascha ligt daarom op de verlossing, welke tot stand kwam door het bloed van een onschuldig lammetje, dat op 14 Nisan moest worden geslacht. Ik kom er dadelijk op terug!

De meeste kinderen Gods weten, dat dit lam verwijst naar Jezus Christus, Gods Lam, Die stierf en Zijn onschuldig Bloed stortte voor een verloren mensheid. Ieder die in Hem gelooft en Hem aanneemt, wordt verlost en bevrijd van zonde en wereld. Zie, alles is nieuw geworden! Pascha is ook voor ons verlossing van het verderf door Jezus, het Offerlam.

Pascha, dus verlossing door Gods hand, begint met het luisteren naar en gehoorzamen van Gods Woord. Zoals we lezen in Ex. 12:3 toen God tot Mozes, Israël's leider, sprak: *“Op de tiende van de maand Nisan neme ieder een lam”*. Onze verlossing van zonde en de wereld begint met te luisteren naar de Heilige Geest, die wijst op Jezus, Gods Lam.

10 en 14 Nisan

Op 10 Nisan moest op Gods instructie elk huisgezin in Egypte een volgroeid (maar niet ouder dan een jaar), mannelijk en onberispelijk lammetje nemen. Het mocht geen enkel gebrek hebben. Dit lam moest men vier dagen bij zich houden om het te inspecteren en zich er van te verzekeren, dat het een perfect lam was, om het vervolgens te slachten.

Ex. 12:3-6 – *“Spreekt tot de ganse vergadering van Israël, zeggende: Aan den tienden dezer maand neme een iegelijk een lam, naar de huizen der vaders, een lam voor een huis. Maar indien een huis te klein is voor een lam, zo neme hij het en zijn nabuur, de naaste aan zijn huis, naar het getal der zielen, een iegelijk naar dat hij eten kan; gij zult rekening maken naar het lam. Gij zult een volkomen lam hebben, een manneken, een jaar oud; van de schapen of van de geitenbokken zult gij het nemen. En gij zult het in bewaring hebben tot den veertienden dag dezer maand; en de ganse gemeente der vergadering van Israël zal het slachten tussen twee avonden.”*

Israël's verlossing begon met het apart zetten, het nauwgezet keuren en vervolgens slachten van een onberispelijk lammetje.

In de latere tempeldienst in Israël koos ook de hogepriester op 10 Nisan een lam voor het volk, waarna dit lam in optocht door de poorten van Jeruzalem werd gebracht naar de

tempel. Daarbij zong het volk dan de zgn. hallel(opgang-)psalmen 113-118. Vier dagen lang stond het lammetje dan in de tempel ter inspectie of het werkelijk wel onberispelijk was, om dan op 14 Nisan te worden geslacht.

Het volk was in die vier dagen voorts gehouden om vóór Pesach het eigen huis totaal van zuurdesem te reinigen.

De 10^e Nisan herinnert ons in dit verband daarom aan Jezus, Die eeuwen later op 10 Nisan (Joh. 12:1,12 e.v.) als Gods onberispelijke Lam vanuit Bethanië Zijn glorieuze intocht deed in Jeruzalem (Luk. 19:28-40; Matth. 21:1-11). Johannes de Doper riep reeds bij de aanvang van Jezus' bediening: "*Zie het Lam Gods, Dat de zonde der wereld wegneemt!*" (Joh. 1:29). Maar nu aan het einde van Zijn bediening kwam Jezus wérkelijk Jeruzalem binnen als het spoedig te slachten Lam.

Jezus kwam Jeruzalem binnen via exact dezelfde route als ook het te slachten paschalam werd geleid. En zoals altijd een grote schare feestende mensen met gejuich het lammetje verwelkomde, zo riep de schare het nu uit voor Jezus. Zoals het volk het eigen huis van zuurdesem (beeld van de zonde – 1 Cor. 5:6-8) moest reinigen, zo ging Jezus na de intocht naar de tempel om Zijn eigen Huis te reinigen van alles wat er niet thuishoorde. Leest u o.a. Luk. 19:45-46 en Matth. 21:12-17. En net zoals dat lammetje tussen 10 en 14 Nisan vier dagen lang in de tempel stond om door ieder geïnspecteerd te kunnen worden, zo bleef en leerde Jezus die dagen in de tempel. En Hij werd door de schriftgeleerden, Farizeeën en Sadduceeën voortdurend intensief ondervraagd en getoetst (Matt. 22:15-33; Mark. 12:13-34; Luk. 20:1-40). Zij wilden Hem op fouten betrappen, maar zij konden niets vinden. Jezus was zonder gebrek, perfect, schuldloos en zondeloos. Pilatus kon tijdens de latere rechtszitting Jezus dan ook niet anders dan onschuldig verklaren. Jezus was zo perfect en zondeloos, dat de schriftgeleerden Hem vals moesten beschuldigen

Het tweede memorabele feit bij de viering van het Heilig Avondmaal (voor het eerste feit zie deel 1) is daarom, dat God Zelf voorzag in een Lam, namelijk Zijn eigen Zoon Jezus, dat volmaakt, onberispelijk en zondeloos was (Hebr. 4:15; 2 Cor. 5:21; 1 Petr. 2:22; 1 Joh. 3:5).

Een eerste facet van Gods verlossingsplan

In de data 10 en 14 Nisan mogen we reeds een blik slaan op Gods verlossingsplan met de mens. Want het vier dagen lang bewaren en tentoonstellen van het lam, teneinde op de 14e te worden geslacht, verwijst in profetische zin naar een periode van vierduizend jaren. Één dag is immers als duizend jaren (2 Petr. 3:8). Nadat Adam en Eva in zonde waren gevallen, wees God de Vader reeds op Zijn verlossingsplan in Gen. 3:15,21 – "*En Ik zal vijandschap zetten tussen u en tussen deze vrouw, en tussen uw zaad en tussen haar zaad; datzelve zal u den kop vermorzelen, en gij zult het de verzenen vermorzelen. En de HEERE God maakte voor Adam en zijn vrouw rokken van vellen, en toog ze hun aan.*"

Het zaad van de vrouw zou satan overwinnen en de bedekking voor de (geestelijke) naaktheid van Adam en Eva, waarin God voorzag, bestond uit vellen van geslachte dieren. Het was vierduizend jaren na de val van Adam en Eva, dat Gods Lam op Golgotha's kruis zou sterven, nadat Hem het Lichaam was toe bereid. Hebr. 10:5 – "*Daarom, komende in de wereld, zegt Hij: Slachtoffer en offerande hebt Gij niet gewild, maar Gij hebt Mij het lichaam toe bereid;*" Dus gedurende vierduizend jaren was Jezus, Gods Zoon in heilige afzondering om Zich toe te bereiden op de dag, dat Hij moest sterven voor de verloren mensheid. Wat een diepe achtergrond van het gedurende vier dagen tentoonstellen van het goddelijke Lam.

Het tijdstip van het slachten van het goddelijke Lam

Zoals we lazen in Ex. 12:6 moest in Egypte na goedkeuring dan in elk Joods gezin op 14 Nisan het lam worden geslacht. En daarna jaarlijks in de tabernakel-, cq. tempeldienst. Eerst werd daartoe het lam aan het altaar vastgebonden (Ps. 118:27). Dit gebeurde volgens onderzoekers om negen uur 's ochtends. Het slachten van het lam moest tussen twee

avonden gebeuren (Ex. 12:6). Wat wil "tussen twee avonden" zeggen?

De Joodse vertaler I. Dasberg heeft het over "in de namiddag".

Volgens vele andere Joodse uitleggers betekent het "tussen de werkelijke zonsondergang en de complete duisternis". Dus zeg maar bijvoorbeeld tussen 18.00 uur en 19.00 uur.

De New American Standard Bible vertaalt het met "in de schemering".

De bekende bijbelonderzoeker Alfred Edersheim baseert zich op Talmoedische bronnen en de geschriften van de Joodse historicus Josephus, die vlak na Jezus leefde. Volgens Josephus werd tussen twee avonden in de tijd van Jezus beschouwd als "de tijd tussen het begin van de zonsondergang en de werkelijke verdwijning van de zon".

Volgens bijbelleraar Joseph Good moest het slachten om drie uur 's middags gebeuren. In de tempeldienst was de dag verdeeld in vieren. De tijd tussen twaalf en drie uur 's middags heette de tijd van het kleine avondoffer. De tijd tussen drie en zes uur 's middags heette het grote avondoffer. Daarom betekent tussen de twee avonden "drie uur 's middags".

Is dit tijdstip van belang?

Nee, als het gaat om onze redding!

Ja, als het gaat om het bepalen van de datum van Jezus' dood.

Want een nieuwe dag begon voor het Joodse volk niet vroeg in de morgen met zonsopgang zoals bij ons, maar met zonsondergang. Dit op basis van Gen. 1:5. Vanuit Joodse optiek werd het lam altijd (tussen de twee avonden) **op 14 Nisan** geslacht. Maar in onze westerse optiek zou het lam ook op de avond van **13 Nisan** (als de Joodse 14 Nisan al begonnen was) kunnen zijn geslacht.

Wat zeggen de vier evangeliën over het tijdstip dat Jezus, het Lam van God, werd geslacht?

Matth. 27:1-2,33,45-46,50 zegt, dat Jezus in de morgenstond naar Pilatus werd gebracht en aansluitend werd gekruisigd. Terwijl Hij aan het kruis hing, werd er duisternis op het Joodse zesde uur. Dit is in onze optiek rond twaalf uur 's middags. Jezus stierf op het negende uur. Derhalve rond drie uur 's middags.

Mark. 15:1,25,34,37 zegt eveneens, dat Jezus vroeg in de ochtend naar Pilatus werd gebracht. Op het derde uur werd Hij gekruisigd. Dit is rond negen uur 's ochtends. Op het negende uur stierf Hij. Dus om ongeveer drie uur 's middags.

Luk. 23:44,46 zegt, dat er op het zesde uur duisternis kwam. Dus rond twaalf uur 's middags. Waarna Jezus op het negende uur stierf. Dus drie uur 's middags.

Joh. 18:28;19:14 zegt dat Jezus vroeg in de ochtend naar Pilatus werd gebracht en op het zesde uur als Koning door Pilatus werd gepresenteerd. Om twaalf uur 's middags derhalve. Aansluitend werd Hij gekruisigd.

Ondanks kleine onduidelijkheden in de evangeliën mogen we aannemen, dat Jezus reeds in de ochtend werd veroordeeld tot het kruis en werd vastgenageld. En om drie uur 's middags stierf Hij.

De datum van het slachten van het goddelijk Lam

Maar hoe zit het nu met de datum van Jezus' sterven? Het paaslam moest in Egypte en later in de tempel op 14 Nisan tussen de avonden worden geslacht. Stierf Jezus nu op vrijdag (dat was toen de 15^e Nisan), zoals velen denken, of op donderdag op 14 Nisan?

Ik wil voor het beantwoorden van deze vraag eerst vaststaande feiten op een rijtje zetten.

Joh. 20:1 leert, dat Jezus op de eerste dag van de week uit de dood verrees. Dit is in onze westerse optiek een zondag! Deze dag was 17 Nisan. Dat zou volgens onderzoekers historisch vaststaan.

Jezus zei Zelf, dat hij na drie dagen (en drie nachten) zou opstaan uit de dood (Matt. 12:40;

27:63, Mark. 8:31;14:58, Joh. 2:19). Dus moet Jezus niet op vrijdag, maar op donderdag 14 Nisan zijn gestorven, ingeval het die zondag 17 Nisan was.

Is er sprake van een fout? Zo ja, hoe is deze fout dan kunnen ontstaan?

Allereerst moeten we bedenken, dat zoals gezegd, de Joodse dagen niet in de morgen aanvangen, maar in de avond. Vrijdag 15 Nisan ving dus aan op de avond van donderdag (volgens westerse optiek is het dan nog steeds 14 Nisan). Maar 14 Nisan ving aan op de avond van woensdag (volgens westerse optiek is het dan nog steeds 13 Nisan).

Maar we moeten ook Joh. 19:31 in ogenschouw nemen, waar over een grote sabbatdag wordt gesproken: *“De Joden dan, opdat de lichamen niet aan het kruis zouden blijven op den sabbat, dewijl het de voorbereiding was (want die dag des sabbats was groot), baden Pilatus, dat hun benen zouden gebroken, en zij weggenomen worden.”*

Hier lezen we dat Jezus stierf op de dag voor de sabbat. Omdat de sabbat op zaterdag valt, nam men daarom aan dat Jezus logischerwijs stierf op vrijdag, op 15 Nisan. Doch men onderkende ten onrechte niet, dat 15 Nisan óók een sabbat is, namelijk een zgn. grote, bijzondere sabbat (Hoge Sabbat), waarvan er een aantal zijn. Op 15 Nisan begint namelijk de viering van het Feest der Ongezuurde Broden en deze dag is een Hoge Sabbat, zoals overigens ook de laatste, zevende dag van dit feest is. Lev. 23:6-8 spreekt van een *“heilige samenroeping”*. Jezus moet in deze theorie dus zijn gekruisigd op donderdag, op 14 Nisan.

Toch is ook deze theorie verwarrend.

Want het avondmaal van Pascha (de zgn. Sédermaaltijd, deel 1) werd ná het slachten van het lammetje op 14 Nisan per definitie 's avonds genuttigd. De 15e Nisan was dan begonnen. Leest u Lev. 23:6.

Jezus, dus Gods Lam dat op 14 Nisan moest worden geslacht, at met zijn discipelen een rituele avondmaaltijd, welke op 15 Nisan moest worden genuttigd. Mark. 14:12,18a – *“En op den eersten dag der ongehevelde (d.w.z. ongezuurde) broden, wanneer zij het pascha slachtten, zeiden Zijn discipelen tot Hem: Waar wilt Gij, dat wij heengaan, en bereiden, dat Gij het pascha eet?..... En als het avond geworden was, kwam Hij met de twaalf. En als zij aanzaten en aten, zeide Jezus:.....”*

Uiteraard levert dit de vraag op welke dag Jezus dan toch stierf. Stierf Hij op de dag van het slachten van het paaslam op donderdag 14 Nisan en gebruikte Hij de maaltijd de avond ervoor? Of gebruikte Hij de Sédermaaltijd op de avond van 14 Nisan, toen in feite 15 Nisan al was begonnen, zodat Hij een dag later op vrijdag 15 Nisan moet zijn gestorven?

Waarschijnlijk gebruikte Jezus de maaltijd toch één dag eerder. Want in Joh. 18:28 staat geschreven: *“Zij dan leidden Jezus van Kajafas in het rechthuis. En het was 's morgens vroeg; en zij gingen niet in het rechthuis, opdat zij niet verontreinigd zouden worden, maar opdat zij het pascha eten mochten.”* Blijkbaar hadden de Joden dus op de dag van Jezus' sterven nog niet de Sédermaaltijd genuttigd.

In dit licht kan ook nog worden opgemerkt, dat er eigenlijk nóg een discrepantie is. De Joden gebruiken op de avond van 15 Nisan de Sedermaaltijd. Maar er zijn opvattingen dat uit Ex. 12 kan worden afgeleid, dat die maaltijd eigenlijk op 14 Nisan moest worden genuttigd. Uit Luk. 22:7 zou men voorts kunnen afleiden, dat het wellicht een soort gewoonte was om de dag van 14 Nisan waarop het lam werd geslacht te beschouwen als de (eerste) dag van het Feest der Ongezuurde Broden (15 Nisan): *“En de dag der ongehevelde broden kwam, op denwelken het pascha moest geslacht worden.”*

Broeders en zusters, de bijbel schrijft over Jezus als het lam van Pascha (1 Cor. 5:7b). Daarom mogen we aannemen, dat Jezus ook in de tijd en datum van Zijn kruisiging en Zijn

sterven exact het waarachtige Paaslam is geweest. Ondanks kleine discrepanties in de evangeliën mogen we aannemen, dat Jezus in de ochtend van 14 Nisan werd vastgenageld, dan wel veroordeeld tot het kruis. En om drie uur 's middags stierf Hij. En toen heerste er dichte duisternis.

Jezus vernieuwde het Verbond dat God ooit met Israël via Abraham had gesloten. Volgens Joodse opvattingen sloot God op 14 Nisan dit verbond met Abraham. En ook toen was er dichte duisternis (Gen. 15:17).

De doodsengel ging voorbij

We gaan verder met de geschiedenis van de Uittocht van Israël uit Egypte.

Israël werd verlost door het bloed van het geslachte lam aan de deurposten en aan de bovendorpel te strijken. Het was een bedekking zodat de engel des doods zou voorbij gaan. Want in die nacht zou de doodsengel alle eerstgeborenen in Egypte doden. Maar aan het Israëlitische huis zou hij voorbij gaan, indien hij het bloed aan de deur zou zien.

Ex. 12:7,12-13,23 – *“En zij zullen van het bloed nemen, en strijken het aan de beide zijposten, en aan den bovendorpel, aan de huizen, in welke zij het eten zullen. Want Ik zal in dezen nacht door Egypteland gaan, en alle eerstgeborenen in Egypteland slaan, van de mensen af tot de beesten toe; en Ik zal gericht en oefenen aan al de goden der Egyptenaren, Ik, de HEERE! En dat bloed zal ulieden tot een teken zijn aan de huizen, waarin gij zijt; wanneer Ik het bloed zie, zal Ik ulieden voorbijgaan; en er zal geen plaag onder ulieden ten verderve zijn, wanneer Ik Egypteland slaan zal..... Want de HEERE zal doorgaan, om de Egyptenaren te slaan; doch wanneer Hij het bloed zien zal aan den bovendorpel en aan de twee zijposten, zo zal de HEERE de deur voorbijgaan, en den verderver niet toelaten in uw huizen te komen om te slaan.”*

De inwoners van het Israëlitische huis ontkwamen door het slachten van het lam en het strijken van het bloed aan de deur aan Gods oordeel. Daarom moest het lam van Pascha ter gedachtenis voor eeuwig elk jaar op 14 Nisan worden geslacht en de dag worden gevierd.

Ex. 12:14,26-27 – *“En deze dag zal ulieden wezen ter gedachtenis, en gij zult hem den HEERE tot een feest vieren; gij zult hem vieren onder uw geslachten tot een eeuwige inzetting..... En het zal geschieden, wanneer uw kinderen tot u zullen zeggen: Wat hebt gij daar voor een dienst? Zo zult gij zeggen: Dit is den HEERE een paasoffer, Die voor de huizen der kinderen Israëls voorbijging in Egypte, toen Hij de Egyptenaars sloeg, en onze huizen bevrijdde! Toen boog zich het volk en neigde zich.”*

Wanneer ging de doodsengel voorbij? Dat was in de nacht ná 14 Nisan. Dat was in feite dus op 15 Nisan, omdat een nieuwe Joodse dag aanbreekt bij zonsondergang. En in die nacht moest men eten van het geslachte lam, moest men volkomen reisvaardig zijn en mocht men niet naar buiten gaan, omdat de doodsengel rond ging en men heel vroeg in de morgen uit Egypte zou vertrekken. Ex. 12:8,11,22 – *“En zij zullen het vlees eten in denzelfden nacht, aan het vuur gebraden, met ongezuurde broden; zij zullen het met bittere saus eten.....*

..... Aldus nu zult gij het eten: uw lenden zullen opgeschort zijn, uw schoenen aan uw voeten, en uw staf in uw hand; en gij zult het met haast eten; het is des HEEREN pascha..... Neemt dan een bundelken hysop, en doopt het in het bloed, dat in een bekken zal wezen; en strijkt aan den bovendorpel, en aan de beide zijposten van dat bloed, hetwelk in het bekken zijn zal; doch u aangaande, niemand zal uitgaan uit de deur van zijn huis, tot aan den morgen.”

Nogmaals mogen we bij de viering van het Heilig Avondmaal stilstaan bij het feit, dat God voorzag in een Lam, Zijn eigen Zoon Jezus. Maar nu ligt de nadruk op deze nacht (Ex. 12:42), waarin de verderfengel zal toeslaan! M.a.w., nu gaat het er om of wij dat Lam accepteren, of wij persoonlijk het geslachte Lam aanvaardden, of wij Zijn Bloed aanvaardden, zodat het ons hart kan reinigen en of wij van Hem willen eten voor onze persoonlijke redding

uit de duistere wereld vol zondeslavernij. En dat alles in het volle besef, dat wij die zondige wereld met haast de rug moeten toekeren, omdat wij anders met die wereld in het verderf terecht zullen komen.

Men moest het geslachte lam in zijn geheel braden zonder een bot ervan te breken (Ex. 12:46). Ook de profetie in dit schriftdeel werd volkomen vervuld. Terwijl van de beide moordenaars de beenderen wel werden gebroken, werden van Jezus, Gods Paaslam, de beenderen niet gebroken (Ps. 34:21; Joh. 19:32-33).

Geliefde broeders en zusters, het eten van het gebraden lam met ongezuurde broden en bittere saus (Ex. 12:8) wordt apart gevierd. Dit is het Feest der Ongezuurde Broden (Lev. 23:6 e.v.), dat de volgende keer aan de orde zal komen.

Moge de Heiland u en mij deze week overvloedig zegenen. Amen.

(wordt vervolgd)

NB, bijbelleraar Willem Ouweneel heeft de kern van Pascha in de viering van het heilig Avondmaal als volgt samengevat: *Pascha houdt in bevrijding door Gods Lam. De dimensie van Pascha betekent voor ons, dat wij in de avondmaalviering op deze bevrijding mogen terug zien. Jezus zei in Luk. 22:19 – “Doe dit tot Mijn gedachtenis!” M.a.w. denk terug! Zie achterom! Hallelujah! Want door Jezus, het Lam, werden wij verlost.*